

Boka László A befogadás rétegei című könyvének bemutatója a Vámbéry Irodalmi Kávéházban

A nagyváradi származású fiatal irodalomtörténész a szülővárosában megjelenő Várad című irodalmi lap egyik alapítója és szerkesztője, jelenleg pedig állandó munkatársa. Boka László A befogadás rétegei című könyvének bemutatója a Vámbéry Irodalmi Kávéházban

A nagyváradi származású fiatal irodalomtörténész a szülővárosában megjelenő Várad című irodalmi lap egyik alapítója és szerkesztője, jelenleg pedig állandó munkatársa. Már hét éve Budapesten él, ahol az ELTE Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének doktorandusza. Doktori disszertációját A divattól a kultuszig címmel írta, és Sütő András magyarországi fogadtatásának kanonizációs stratégiáiról szól. Jelenleg az Országos Széchényi Könyvtárban dolgozik szakreferensként. Mindezt a könyvbemutató „háziasszonyától”, Görözdí Judittól tudhattuk meg.

A kolozsvári Korunk Baráti Társaság Ariadné könyvek című könyvsorozatában megjelent kötetet Németh Zoltán irodalomkritikus mutatta be a szépszámú érdeklődőnek. Mint elmondta, a kötetnek közel a felét két hosszú tanulmány teszi ki. Az első az úgynevezett amerikai kánonvita tanulságait foglalja össze, a másik pedig egy ettől látszólag távoli témáról értekezik: az 1957 utáni erdélyi irodalom fogadtatásának ideologikus hátterét veszi górcső alá.

Az amerikai kánonvitát elemző tanulmány a vitázók két csoportját különbözteti meg, mondta Németh Zoltán: „a konzervatívokét, akik továbbra is ragaszkodnak a klasszikus szerzőket felvonultató régi kánonhoz” (értékhierarchiához) és a Harold Bloom által „publicista irodalmároknak” nevezett (általában baloldali) kritikusok csoportját, „akik a kánon kibillentésén ügködnek, és különféle marginális, eddig háttérbe szorított irodalmi műfajokat, szerzőket és nézőpontokat próbálnak beemelni a kánonba.” Németh ezzel az írással kapcsolatban még megjegyezte: „nem derül ki egyértelműen a tanulmányból, hogy a szerző melyik oldalon áll”. Vagyis hogy az irodalmi értékrend változtathatatlanágát vagy folytonos újrafogalmazását tartja-e követendő útnak.

Én azt hiszem, Boka László több síkon is egyfajta köztes szerepre törekszik – és konszenzusteremtésre. Ezt már tartalmaz, nagy tudásanyagot mozgósító tanulmányainak stílusában is igyekszik kifejezésre juttatni. Előadása elején Németh Zoltán is megállapította, hogy a kötet nyelvezete – ellentétben a „magyar irodalomtudományos bikkfanyelvvel” – rendkívül közérthető, a szerző ugyanis „sem a recepcióesztétikának, sem a dekonstrukciónak a magyar szakirodalomban meghonosodott nyelvét nem használja”. Tegyük hozzá, hogy nem csupán e két markáns – egymással régóta viaskodó – irányzat beszédmódján helyezkedik kívül, kiforrott, egyéni stílusán a mára már háttérbe szorult konzervatív irodalomtörténészek hatása sem érzékelhető.

Boka László szintézis- és konszenzusteremtő szándékának alappilléreit már a kötet előszavában felvázolja. „Aligha kétséges, hogy az irodalom állandó változása időről időre átalakítja azt az összefüggésrendszert, amelyhez viszonyít a mindenkor olvasó (amelyet mintegy mozgásból kimetszve és örökként idealizálva kánonként emleget), s az is bajosan lenne tagadható, hogy a befogadó kultúráján, tapasztalatán személyiségén is múlik, mit érzékel szokványosnak, illetve eredetinek, mit értékesnek és mit nem. A befogadás rétegei nem csak időben, de térben is változóak. Ahogyan nem feltételezhető egyetlen kizárólagosságában helyes és érvényes értelmezés, úgy nem képtelenség az sem, hogy bizonyos szövegeknek talán nagyobb, fontosabb a történeti, mint az esztétikai értéke.” Boka László tehát egyrészt a párhuzamos, sőt egyénre szabott értékrendek mellett teszi le a voksot, másrészt „bizonyos”, az

esztétikai kritériumok szigorú figyelembevétel nélkül kanonizált (az új értelmezői iskolák által legtöbbször meg sem említett) művek esetében a történeti értéket hangsúlyozza.

A kötet másik hosszú tanulmányát olvasva aztán azt is megsejthetjük, milyen jellegű művek azok, amelyeknek a szerző megítélése szerint „talán nagyobb, fontosabb a történeti, mint az esztétikai értéke”. A vizsgált (1957 utáni) korszak magyarországi irodalmi recepciójáról például megállapítja, hogy az „az erdélyi irodalmat is csupán mint kisebbségi elkötelezettségű, értékmentő, anyanyelvápoló irodalmat, a művészt pedig mint a közösség exponensét, követét, szószólóját kívánta bemutatni”. Vagyis Boka László szülőföldjének korabeli irodalmát jóval strukturáltabbnak véli, mint azt az anyaországban hajdan konstruált tendenciózus kánon láttatja. A konszenzuseresés jegyében azonban a nemzeti kisebbségi ideológia jegyében született szépirodalmi művektől sem tagad meg bizonyos értékeket, ezeket az értékeket azonban – tapintatosan – javarészt a szépliteratúra határain kívül véli felfedezni. És ez a gesztus nem csupán a múltnak szól, hiszen jól tudja, „a kisebbségi sorshelyzet és a humanisztikus küldetés a honmentő retorika uralta fogadtatástörténet szerint manapság is változatlan.”

„Azt hiszem, Boka László könyvét minden kisebbségben élő irodalmárnak el kéne olvasnia – és azoknak is, akik a műveiket értékelik” – jelentette ki Németh Zoltán. Mélyen egyetértek vele.
HIZSNYAI ZOLTÁN